

struktūrai pažinti. Kalbu apie saują žmonių Lietuvoje, kuriems rečiau ar dažniau, bet vis dėlto dar yra įdomi priešistorė. Manau, kad ir mums patiems, ir Europos archeologijai būtų naudinga, jeigu mes aktyviau dalyvautume EAA ir kituose iš tiesų tarptautiniuose seminaruose bei konferencijose. Tai – būdas susitikti, pasidalinti patirtimi ir galbūt pasitarti dėl galimybės nagrinėti mokslinius klausimus kartu su žmonėmis, kuriems rūpi tos pačios Europos prieš-

istorės ar istorijos, tyrimų metodologijos ar kultūros paveldo apsaugos problemos.

Sakau ačiū suomiams ir linkiu gero skrydžio visiems tautiečiams, kurie 2013 m. ragaus čekiško alaus Pilzene, aplankys Stambulą 2014 m. ar Škotiją 2015 m. Po truputį jau galime pradėti ruošti ir 2016 m. susirinkimui Vilniuje, kuris greičiausiai taps vienu svarbiausių įvykių XXI a. Lietuvos archeologijos istorijoje.

Gytis PILIČIAUSKAS

2012 M. TARPTAUTINĖ KONFERENCIJA „NAUJAUSI ARCHEOLOGINIAI TYRINĖJIMAI“

2012 m. lapkričio 30 d. ilgamete tradicija tapusi tarptautinė mokslinė konferencija „Naujausi archeologiniai tyrinėjimai“, kaip ir kasmet, paskutinį rudens penktadienį subūrė kolegas iš Lietuvos ir kaimyninių valstybių pristatyti bei aptarti praėjusių metų archeologinių tyrimų rezultatus. Daugeliui tapęs įprastas jau 7-ąjį kartą renginio formatas – tarptautinis, šiemet pakvietęs svečius iš Latvijos, Lenkijos, Rusijos ir Baltarusijos. Konferencijoje dalyvavę Lietuvos archeologai, kultūros paveldo specialistai, Vilniaus ir Klaipėdos universitetų studentai bei užsienio šalių archeologai turėjo puikią galimybę susipažinti su svarbiausiais 2011 m. mūsų ir kaimyninių šalių tyrimų rezultatais, aktualijomis, problematika, metodika bei ateities perspektyvomis.

Nenutraukdami svarbios renginio kultūrinio turizmo idėjos dalyviai rinkosi XIX–XX a. Užutrakio dvaro sodyboje (Trakai) – simboliškai šiais metais tapusioje konkurso „Europos burės 2012“ laureate ir sėkmingo dvaro atkūrimo bei kultūrinės-reprezentacinės veiklos simboliu. Konferencijos „Naujausi archeologiniai tyrinėjimai“ dalyvius pasveikino Trakų istorinio nacionalinio parko direkcijos vadovas Gintaras Abaravičius, taip pat pirmuosius metus Lietuvos archeologijos draugijai pirmininkaujantis

dr. Vyktintas Vaitkevičius bei leidinio „Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje“ vyriausiasis redaktorius dr. Gintautas Zabiela. Deja, glaudi konferencijos ir šio leidinio pristatymo tradicija šiais metais galėjo ir nutrūkti. Nors straipsnių rinkinys „Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2011 metais“ nespėjo pasirodyti laiku, konferencijos dalyvius nudžiugino kitas – net kelerius metus lauktas leidinys anglų kalba „Archaeological Investigations in Independent Lithuania. 1990–2010“, įprasminantis Lietuvos nepriklausomybės dvidešimtmečio reikšmingiausius ir įsimintiniausius Lietuvos archeologų atradimus. Konferencijos pradžioje dalyvių laukė ir kitos malonios staigmenos bei naujienos. Jau kelerius metus iš eilės būtent šio renginio metu auksiniu Lietuvos archeologijos draugijos ženkleliu ir Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos padėkos raštu apdovanotas informatyviausios 2011 m. archeologinių tyrimų ataskaitos autorius, šįkart – Tauras Poška („Vilniaus senjojo miesto vietos su priemiesčiais (25504), Klaipėdos g. 7B, Vilniaus m., archeologinių tyrimų ataskaita“). Daug dėmesio skirta ir naujajai draugijos iniciatyvai – Geriausio metų studento archeologo mokslinio darbo konkursui, kurio nugalėtojai bakalauro ir magistro darbo kategorijose buvo apdovanoti vertingais leidiniais bei padėkos raštais. Pirmaisiais „geriausiais“ tapo Justina Stankevičiūtė (bakalauro darbas „Nemuno

Konferencijos dalyviai klausosi pranešimų Užutrakio dvaro rūmų salėje. *G. Zabelos nuotr.*

Trakų istorinio nacionalinio parko direktorius G. Abaravičius vadovauja konferencijos dalyvių ekskursijai po Užutrakio dvaro rūmus. *G. Zabelos nuotr.*

žemupio srities raida I–VIII a. (laidojimo paminklų duomenimis“), Žilvinas Montvydas (bakalauro darbas „Šliktinės lobiai“) ir Agnė Žilinskaitė (magistro darbas „Tšcineco kultūra Lietuvoje“).

Archeologų bendruomenei konferencijos metu Lietuvos ir užsienio specialistai perskaitė 11 pranešimų, pristatančių reikšmingiausias 2011 m. Rytų Baltijos regiono šalių archeologijos paveldo tyrimų rezultatus. Konferencijos darbotvarkė nekinta jau ne vienerius metus: pirmojoje dienos dalyje užsienio šalių mokslininkai pristatė tyrimus, vykusius Latvijoje, Lenkijoje, Baltarusijoje bei Kaliningrado srityje. Antrojoje pristatyti Lietuvoje vykdyti moksliniai tyrimai įvairių laikotarpių archeologiniuose objektuose. Įpusėjus skaitovų pranešimams G. Abaravičiaus dėka ir iniciatyva kiekvienas turėjo galimybę susipažinti ne tik su Užutrakio dvaro sodybos atgaivinimo procesu ir rezultatais, bet ir apsilankyti restauruotose erdvėse, o nepabūgę rudens orų – sodybos parke.

Konferencijos mokslinių pranešimų rytinę sesiją pradėjo Baltarusijos archeologas V. I. Košman (Baltarusijos mokslų akademijos Istorijos institutas), konspektyviai pristatęs tyrimus Dvinos upės baseine (vad. M. Černiavskij), Alšėnų (Galšia, *Galšany*) vietovėje (Gardino sritis, vad. P. Kenko), Drutsko (*Druck*) pilkapyne (Vitebsko sritis, vad. V. Liauko), Luchna (Polocko sritis, vad. M. Klimau) bei Biruli senovės gyvenvietėse (Vitebsko sritis, vad. S. Dziarnovič). Daugiausia dėmesio skirta paties pranešėjo tyrinėtam Svislač (*Svisloch*) piliakalniui (Asipovičių r.). Nuo 2005 m. intensyviai tyrinėjame archeologiniame paminkle vien 2011 m. tyrimų sezono metu jau skaičiuojama daugiau nei 8600 įvairių radinių, datuojamų nuo XIII a.

Lenkijos mokslų akademijos Archeologijos ir etnologijos instituto archeologė dr. A. Rzeszotarska-Nowakiewicz klausytojams pristatė vieną, tačiau, jos manymu, svarbiausią 2011 m. šalyje tyrinėtą objektą Časkovo (*Czaszkowo*) vietovėje (Olštyno vaivadija). Mozūrijos ežeryno ribose, Vyslos ir Priegliaus upių takoskyroje, 2010 m. pradėtas tyrinėti ežero dugne rastas lobis iki šiol kelia itin daug klausimų ne tik dėl

unikalių, Viduržemio jūros regionui būdingų prabangių metalų ir sudėtingos technologijos dirbinių. Pelkėje aptikti unikalūs III–VI a. radiniai šiandien preliminariai priskirtini sakralinę-ritualinę paskirtį turinčiam archeologiniam objektui – galbūt galindų kario kapui (?). Itin sudėtingi tyrinėjimai Nidajno ežero pelkėje nebaigti – pirminiais duomenimis, aptikta 500 radinių, tarp kurių nėra nei kaulų, nei keramikos fragmentų, laukia tolesnio kruopštaus restauratorių ir archeologų darbo.

Sambijos ekspedicija 2011 m. taip pat tęsė archeologinius tyrimus Kaliningrado srityje, kurių pagrindinius rezultatus trumpai pristatė A. Chochlov (Rusijos Mokslų akademijos Archeologijos institutas). Trumpai klausytojus supažindinęs su Kulikovo 6 bei Zaostrovie 2 archeologinių objektų radiniais, daugiausia dėmesio mokslininkas skyrė Karaliaučiaus miesto gynybinių įtvirtinimų sistemai ir jos tyrimams. Intensyviausi jų vykdyti XVI–XVII a. gynybiniame forte, kurio tyrimų metu aptikti ir įdomiausi nuo XV a. datuojami radiniai – monetos, ginklų dalys ar net vitražų fragmentai.

Apie kaimyninėse valstybėse vykdomų tyrimų mastą ir pobūdį daugiausia žinių mums suteikė Latvijos archeologų asociacijos narė R. Kraukle. Trumpai, bet konstruktyviai, chronologine datavimo tvarka pristatė net 13 archeologinių objektų, pabrėždama jų svarbą ir unikalumą visų šalyje vykdomų archeologinių tyrimų kontekste. Vis dėlto tyrimai pilių teritorijose ar senamiesčiuose sudaro didžiąją dalį. Pranešime pristatyta tik dalis jų: Cėsis, Krustpils, Jėkabpils senamiesčiuose, Bauska, Ventspils piliavietėse ir kitur. Tokio pobūdžio ir sandaros pranešimas jau tapo Latvijos archeologų „vizitine kortele“, leidžiančia suprasti ir vertinti savo bei kaimyninės šalies kiekvienų metų įdirbį ir prioritetus archeologinių tyrimų srityje.

Deja, jau antrus metus nesulaukiame svečių iš Estijos. Gal jau kitais metais...

Svarbiausius Lietuvos archeologinius tyrimus reprezentavo 6 šio paveldo objektai. Daugelis jų buvo tiriami ne vienerius metus, bet baigti tik pastaraisiais. Deja, siekiant apibendrinti tokių ilgamečių

tyrimų rezultatus konferencijos programoje nerado vietos seniausias Lietuvos archeologinis paveldas ir jo tyrimai, t.y. dominante tapo viduramžių ir naujųjų laikų paveldas. Iš šio konteksto išsiskyrė tik pirmasis pranešimas, skirtas Jurgaičių, Domantų piliakalnio su senovės gyvenvietė (Šiaulių r.), kitaip – Kryžių kalno, archeologiniams tyrimams (aut. M. Mačiulis). Nuosekliai apibendrinus visus tyrimų etapus, tarp jų ir kelis nedestruktyvius, kiek ilgiau apsisvota ties raginiais kirvukais. Šiandien Lietuvoje žinomoms vos 2 tokio tipo dirbinių radimvietėms (antroji – Vilniuje), kelios analogijos suskaičiuojamos tik Latvijos teritorijoje. Deja, šios diskusijos tarp archeologų nepavyko sukelti ir išplėsti, bet, nepaisant to, šie tyrimai išties įsimintini.

Šiais metais pristatyti net dviejų – Medininkų (Vilniaus r., vad. dr. L. Girlevičius) ir Panemunės (Jurbarko r., vad. dr. A. Malonaitis) piliaviečių tyrimų rezultatai. Abiejų pilių tyrimai, paskatinti objektų pritaikymo viešajam turizmui darbų, papildė pilių gyvavimo laikotarpio žinias bei radinių kolekcijas. Iliustratyviai pristatyti nuo XX a. 6–7-ojo dešimtmečių tyrinėjamos Medininkų pilies teritorijoje aptikti gynybinės sienos pamatai, „akmeninio namo“ liekanos ir didelis kiekis archeologinių radinių, datuojamų nuo XIV a., t.y. pilies gyvavimo pradžios. Panemunės pilies, pradėtos restauruoti dar 1954 m., teritorijoje 2011 m. žvalgomaisiais archeologiniais tyrimais bei žvalgymais iširtas 3500 m² plotas. Tyrimų rezultatus ir pagrindinius radinius, apibūdinančius visą pilies egzistavimo laikotarpį, pristatė dr. A. Malonaitis.

Nuo 1995 m. su pertraukomis tyrinėjamoje Kurtuvėnų dvaro sodyboje plūša jau 7-oji jos tyrinėtoja dr. B. Salatkienė, pristachiusi dvaro sodybos istoriją ir pagrindinius 2011 m. tyrimų rezultatus. Pastaraisiais metais čia buvo lokalizuoti XV–XVII a. rūmų

ir XVI a. gyvenamasis pastatai, ledainė, ratinė, sodininko ir pienininko namai, magazinas bei sukaupta gausybė duomenų apie statybinės, buitinės keramikos ir kitų buitės radinių tipus. Panašaus pobūdžio ir konferenciją vainikavęs pranešimas (A. Zalepūgienė) apie sostinėje, Klaipėdos g. 7A, vykusius archeologinius tyrimus 2007 ir 2011 m. Sklype šalia Vilniaus gynybinės sienos šiuo metu jau skaičiuojama daugiau nei 58 000 radinių. Nekyla abejonių, kad išsamesnė šios teritorijos archeologinės medžiagos analizė leis papildyti XV–XVII a. vilniečių kasdieninės gyvensenos rekonstrukcijos vaizdą ir žinias apie industrines Vilniaus zonas bei amatų centrus.

Itin didelio susidomėjimo sulaukė jaunosios kartos archeologų A. Gerbutavičiūtės ir Š. Jataučio pranešimas apie senųjų Panevėžio kapinių tyrimus, pristatytus tiek archeologiniu, tiek antropologiniu aspektais. Itin intensyviai laidotame nedideliame Panevėžio miesto sklype aptikti mažiausiai 409 individai, palaidoti ne tik su simbolinėmis įkapėmis, kurių didžiąją dalį sudarė monetos, bet ir su šių senojo miesto gyventojų istorija. Nuodugnios antropologinės analizės dėka klausytojai supažindinti ne tik su „iškastine“ medžiaga, bet ir su to meto žmonės lydėjusiomis ligomis, būdingiausiais su(si)žalojimais, statistiniais demografiniais bei antropometriniais duomenimis.

Šiandien vis dėlto galima pasidžiaugti, kad kolegų susidomėjimas šia tarptautine konferencija, jai skaičiuojant jau daugiau nei keturis dešimtmečius, neblėsta. Ilgas tradicijas turintys organizavimo metodai pavyko ir šiais metais. „Naujausi archeologiniai tyrinėjimai“ jau tapo tvirtu pagrindu siekiant susipažinti su atliktais tyrimais ir laimėjimais ne tik Lietuvoje, bet ir užsienio šalyse. Belieka siekti, kad būtų užtikrintas šio renginio tęstinumas, tobulinti jį atsižvelgiant į šiuolaikinius standartus bei nuolat stiprinti šalies ir tarptautinę konferencijos aspektus.

Agnė ŽILINSKAITĖ